

บทที่ ๑ บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พลังอันมหาศาลของเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ไม่เพียงแต่ได้เพิ่มความรวดเร็วในการสื่อสารถึงกันเท่านั้น หรือการค้นคว้าข้อมูลต่างๆเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วเท่านั้น แต่ยังคงกลายเป็นพลังอันมหาศาลที่เปลี่ยนโครงสร้างและระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของโลกยุคใหม่ไปโดยสิ้นเชิง จนถึงกลับมีคนกล่าวว่า “ แม้แต่การเมืองและรัฐประหารในโลกยุคใหม่ก็มีอาจขาดเครือข่ายทางสังคมในโลกออนไลน์เหล่านี้เป็นอาวุธสำคัญได้” การเปลี่ยนแปลงเช่นว่านี้เอง ที่นำมาสู่ความตระหนักสำคัญของการสำรวจสภาพการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานทางวัฒนธรรมสามารถจับกระแสชีพจรทางสังคมของเด็กเยาวชนและคนทั่วไป และใช้ข้อมูลเชิงวิชาการเหล่านี้ปรับยุทธศาสตร์การทำงานให้เข้ากับยุคสมัย

กว่าสองทศวรรษเรื่องการเฝ้าระวังเด็กและเยาวชน เป็นกระแสความเคลื่อนไหวที่มาแรงทั่วโลก ในนานาประเทศที่ต่างบุกเบิกเรื่อง การเฝ้าระวังเด็กและเยาวชนก็ด้วยเหตุผลสำคัญที่สืบเนื่องมาจากปรากฏการณ์ ปัญหาเด็กและเยาวชนที่นับวันมีแนวโน้มจะรุนแรงขึ้น คำว่า “ Child Watch” จึงกลายเป็นวาทกรรมที่ทั่วโลกรู้จักกันดี ถือเป็นแนวคิดและพันธกิจสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกลไกการเฝ้าระวังและติดตาม สภาพการณ์และเยาวชน เพื่อที่จะนำไปสู่การหาแนวทาง “ป้องกัน” “แก้ปัญหา” รวมถึง “การพัฒนา” เด็กและเยาวชน การเฝ้าระวังของโครงการ Child Watch ได้มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นเตือนให้สังคมไทยได้ตระหนักว่า สังคมในปัจจุบันต้องเผชิญกับสภาพการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนที่สลับซับซ้อนและมีแนวโน้มวิกฤตมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างข้อมูลจากโครงการติดตามสภาพการณ์เด็กและเยาวชนหลายจังหวัด ได้ชี้ถึงสภาพการณ์ทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพเด็กและเยาวชนอย่างเด่นชัด ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ทางสังคมที่มีพื้นที่เสี่ยงมากกว่าพื้นที่ดีหลายเท่า รวมไปถึงปัญหาพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ไม่พึงประสงค์ในหลายรูปแบบ ทั้งเรื่องปัญหาพฤติกรรมทางเพศ การเสพยาเสพติด การติดอบายมุข การพนันต่างๆ เป็นต้น

สถานการณ์ทางสังคม ชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคมโลก สภาพแวดล้อมทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและรุนแรง อันเป็นผลจากการขยายตัวของกระแสโลก ไร้พรมแดน (Globalization) องค์ประกอบสำคัญของการเปลี่ยนแปลงที่เป็นอยู่สืบเนื่องมาจากพัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เกิดการเปลี่ยนถ่ายและเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมที่หลากหลายถึงกันทั่วโลก ในมิติหนึ่งเชิงสร้างสรรค์ก็จะเป็นโอกาสของผู้คนในประเทศที่มีความพร้อมในการพัฒนาศักยภาพ และในทางกลับกันก็เป็นมิติวิกฤติของผู้คนในประเทศที่ขาดความพร้อมและศักยภาพให้ถูกรอบงำด้วยสื่อ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมไม่พึงประสงค์ เนื่องจากคนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมในการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกวิกฤติเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นปัจจุบัน ย่อมมีทั้งผู้ที่ก่อการและผู้ที่ถูกระงับ โดยผู้ที่กระทำทำให้สังคมได้รับความเสียหายและผู้ที่ถูกระงับได้รับความเสียหาย หนีไม่พ้นกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรขนาดใหญ่ของ

สังคมที่ยังขาดทั้งความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต ตกเป็นเหยื่อภายใต้ผู้มีอำนาจเหนือกว่า ซึ่งเด็กและเยาวชนเหล่านั้นสังคมคาดหวังให้เป็นพลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนประเทศชาติไปสู่อนาคต แต่ในขณะที่เดียวกันด้วยวัยและวุฒิภาวะที่เป็นธรรมชาติของวัยรุ่นมักเกิดการต่อต้าน ชัดขึ้น หรือทำในสิ่งที่ตรงกันข้ามอีกทั้งเด็กและเยาวชนยังเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในวัยปรับและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ชอบการทำหาย เลียนแบบ ใจร้อน ตื้อรั้น ขาดสติ อยากรู้ อยากรอง มีความเป็นตัวตนสูง และยังขาดความรับผิดชอบชั่วดีในตนเอง และจากการศึกษาผลกระทบของภาวะวิกฤตเศรษฐกิจต่อเด็กเยาวชนและครอบครัวของรุจา ภูไพบูลย์และคณะ (2542) พบว่า ภาวะทางเศรษฐกิจทำให้ครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระดับความเครียดของครอบครัวสูงกว่าภาคอื่นๆ ซึ่งจะมีผลทำให้ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ บทบาทในการทำหน้าที่อบรมเด็กและเยาวชนในครอบครัวได้ดี

จากปัญหาดังกล่าวเมื่อสังคมต้องเผชิญกับสภาวะการณ์ ความเปลี่ยนแปลงตามกระแสสังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องส่งเสริมการปรับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนให้เป็นไปในทางที่พึงประสงค์ โดยกระทรวงวัฒนธรรมมีนโยบายให้ทุกภาคส่วนในสังคมทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน สมาคม มูลนิธิ ประชาชน เยาวชนและเด็กมีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมของชาติ ตามแนวคิดที่ว่าประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของวัฒนธรรม การรักษาหรือการสืบทอดวัฒนธรรมโดยเจ้าของวัฒนธรรมเองจะทำให้เกิดความยั่งยืนถาวรตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มเสี่ยงกลุ่มใหญ่ในสังคมปัจจุบัน ที่ได้รับอิทธิพลและผลกระทบทำให้ค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดั่งาม เบี่ยงเบนเปลี่ยนไป การจะช่วยกันตรวจสอบและเฝ้าระวังเด็กและเยาวชน จำเป็นที่ต้องเข้าใจและสัมผัสปัญหา ให้รู้เท่าทัน ห่างไกลจากภัยต่าง ๆ และที่สำคัญจะได้ช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันให้มีต้นทุนชีวิตที่เข้มแข็ง พร้อมทั้งดำรงได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริม การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมต้องดูแล ตรวจสอบความเบี่ยงเบนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ จึงถือเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันให้มีต้นทุนชีวิตส่งเสริมให้เด็กเยาวชน ประชาชนมีต้นทุนชีวิตที่เข้มแข็ง พร้อมทั้งจะใช้ชีวิตรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตลอดจนสามารถจัดการและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม และเพื่อให้ทราบถึงสภาวะการณ์ทางวัฒนธรรม

คณะอนุกรรมการพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์จังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ตลอดจนการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม จึงได้จัดทำโครงการนี้ขึ้น เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน ให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และดีงาม การเปลี่ยนแปลงทั้งความคิด ค่านิยม และพฤติกรรมของเยาวชน และพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมและการแก้ไขปัญหาเด็กเยาวชนต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาสภาวะการณ์ทางวัฒนธรรมจังหวัดยะลา
๒. เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาสังคมอย่างถูกต้อง

๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา

๑.๓.๑ ด้านพื้นที่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เด็กและเยาวชน จำนวน ๔๐๐ คน ประชาชนทั่วไป จำนวน ๔๐๐ คน รวม ๘๐๐ คน ในพื้นที่จังหวัดยะลา

๑.๓.๒ ด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้ตัวแปรที่ศึกษามีดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา รายได้ ต่อเดือน

ตัวแปรตาม

คือ สภาวะการณ์ทางวัฒนธรรมจังหวัดยะลา

๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๔.๑ ข้อมูลสภาวะการณ์ทางวัฒนธรรม ได้รับการสำรวจและติดตามอย่างมีระบบ ได้ข้อเสนอเทศ (Information) ทั้งสภาพการณ์ ปัญหา อุปสรรค และความต้องการที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๒ ได้ข้อเสนอเชิงวิชาการที่จะนำไปสู่การพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรม โครงการ กำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์การดำเนินงานเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมที่ชัดเจนจนสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะในทุกๆระดับทั้งในระดับปฏิบัติการ (กลุ่มเด็กเยาวชนและประชาชน) ในระดับบริหารจัดการ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด) ในระดับการส่งเสริมสนับสนุน (อปท. หน่วยงานราชการ/องค์กรภาครัฐภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง) และในระดับนโยบาย (กระทรวงวัฒนธรรม)

3. บริบทพื้นที่จังหวัดลำปาง